

ОСОБЛИВОСТІ ЛІЦЕНЗУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ У НЕБАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

*В.І. Міщенко, д.е.н., проф.,
Українська академія банківської справи*

До небанківських установ належать фінансові установи, що надають виключно фінансові послуги. Перш за все, це кредитні спілки, пенсійні фонди тощо. Здійснення окремих банківських операцій небанківськими установами проводиться відповідно до вимог нормативно-правових актів Національного банку і, зокрема, “Положення про порядок видачі ліцензій на здійснення окремих банківських операцій небанківськими установами”, затвердженого постановою Правління НБУ від 16.08.2001 р., № 344 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції 03.09.2001 р., № 778/5969.

Національний банк видає небанківським установам ліцензії на здійснення таких банківських операцій:

- відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів, у тому числі переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них через банківські установи;
- розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик.

Небанківські установи здійснюють зазначені банківські операції для обслуговування клієнтів (резидентів), розміщення вільних коштів на своїх рахунках через банківські установи від свого імені, на власних умовах та на власний ризик.

Національний банк видає небанківській установі ліцензію на здійснення окремих банківських операцій у разі дотримання нею таких обов’язкових умов:

- наявність статутного капіталу в сумі, еквівалентній не менше ніж 1 млн. євро;
- строк діяльності небанківської установи не менше ніж один рік;
- безбиткова діяльність протягом звітного року;
- наявність відповідних приміщень, що обладнані, згідно з вимогами нормативно-правових актів Національного банку;
- є кваліфіковані кадри для виконання окремих банківських операцій.

Небанківська установа для отримання ліцензії на здійснення окремих банківських операцій повинна подати до Генерального департаменту банківського нагляду Національного банку такі документи:

- письмове клопотання про видачу ліцензії;
- статут небанківської установи (нотаріально засвідчену копію);
- балансовий звіт за попередній фінансовий рік (звіт про фінансові результати);
- дані про управлінську та організаційну структуру небанківської установи;
- відомості про забезпеченість відповідним приміщенням, обладнанням, технікою, засобами зв’язку та програмним забезпеченням, що відповідають вимогам Національного банку.

При отриманні пакета документів Генеральний департамент банківського нагляду Національного банку перевіряє його комплектність.

У разі відсутності хоча б одного з документів, Генеральний департамент банківського нагляду Національного банку протягом трьох днів з дня їх отримання

повертає небанківській установі пакет документів із супровідним листом з обґрунтуванням причин його повернення.

Протягом двох тижнів із часу отримання від небанківської установи повного пакета документів має бути проведений детальний аналіз даних, що містяться у клопотанні небанківської установи про видачу ліцензії. Висновок про задоволення або відхилення клопотання чи безпосереднє рішення з цього приводу має ґрунтуватися, насамперед, на аналізі інформації, що міститься у клопотанні, результатах перевірок на місцях, співбесід з керівництвом небанківської установи та іншій інформації, доступній працівникам Національного банку України.

У місячний термін з дня отримання повного пакета документів Генеральний департамент банківського нагляду Національного банку розглядає його на предмет дотримання небанківською установою визначених вимог та, за результатами розгляду, готує висновок щодо видачі небанківській установі ліцензії.

Висновок повинен містити інформацію про наявність договору оренди (строком не менше ніж на 5 років за наявності підписаної відповідної угоди) або договору купівлі-продажу приміщення, що відповідає вимогам Національного банку України.

Відповідність приміщення небанківської установи та касового вузла технічним вимогам відомчих будівельних норм “Проектування банків і банківських сховищ”, затверджених постановою Правління Національного банку України від 29.08.95 № 216, та відповідність організації охорони небанківської установи вимогам Інструкції з організації охорони установ банків України, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 25.12.98 № 548дск та наказом Міністерства внутрішніх справ України від 25.12.98 № 963дск і зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 22.01.99 за № 35/2228.

У разі потреби подані документи розглядаються іншими департаментами та структурними підрозділами Національного банку, які в межах своєї компетенції подають висновки про діяльність небанківської установи та пропозиції щодо видачі їй ліцензії на здійснення окремих банківських операцій.

Після завершення перевірки даних пакета документів, поданих небанківською установою, відповідальний працівник готує звіт на ім'я начальника структурного підрозділу Національного банку України з чітким визначенням відповідності або невідповідності діяльності небанківської установи вимогам, викладеним у цьому Положенні. У звіті мають відображатися відомості за кожним з факторів, що впливають на остаточний висновок. Звіт також повинен містити висновок про технічну готовність і забезпеченість небанківської установи кваліфікованими спеціалістами для проведення операцій, на які небанківська установа бажає отримати ліцензію.

Начальник структурного підрозділу Національного банку України несе персональну відповідальність за якість і достовірність інформації, що міститься у висновку, а також за своєчасність його підготовки. Після вивчення клопотання і пакета документів, що його супроводжує, всі документи, подані небанківською установою разом із висновком, повинні бути направлені до Комісії Національного банку України з питань нагляду та регулювання діяльності банків.

У разі прийняття рішення про видачу ліцензії на здійснення окремих банківських операцій Генеральний департамент банківського нагляду надсилає територіальному управлінню Національного банку за місцезнаходженням

небанківської установи відповідним чином оформлену ліцензію із супровідним листом для видачі представнику небанківської установи та здійснення відповідного нагляду.

Ліцензія на здійснення окремих банківських операцій видається представнику небанківської установи на підставі відповідним чином оформленої довіреності, копій платіжних доручень, що підтверджують оплату видачі ліцензії.

Оплата за видачу ліцензії на здійснення окремих банківських операцій здійснюється небанківською установою в порядку та в розмірі, установленому чинним законодавством.

Національний банк може відмовити небанківській установі у видачі ліцензії, якщо за результатами розгляду поданого пакета документів установлено, що надано недостовірну або неповну інформацію, якщо здійснення операцій може негативно вплинути на діяльність небанківської установи або небанківська установа не виконала встановлених вимог.

Рішення про відмову у видачі ліцензії повідомляється небанківській установі в письмовій формі із зазначенням причин відмови.

Рішення про видачу небанківській установі ліцензії на здійснення окремих банківських операцій приймає Комісія Національного банку України з питань нагляду та регулювання діяльності банків.

Філія небанківської установи має право здійснювати окремі банківські операції, згідно з положенням про філію та за умови видачі їй небанківською установою-юридичною особою дозволу на здійснення визначених у цьому дозволі окремих банківських операцій, погодженого з територіальним управлінням Національного банку.

Небанківська установа – юридична особа має право видавати дозвіл на здійснення окремих банківських операцій своїм філіям за таких умов:

а) у межах однієї територіальної одиниці з небанківською установою – юридичною особою:

- мінімальний розмір власного капіталу небанківської установи становить суму, що еквівалентна 3 млн. євро;
- три роки беззбиткової діяльності і відсутність порушень чинного законодавства;
- наявність відповідних приміщень, обладнання, програм тощо;

б) на всій території України:

- мінімальний розмір власного капіталу небанківської установи становить суму, що еквівалентна 5 млн. євро;
- п'ять років беззбиткової діяльності та без порушень чинного законодавства;
- наявність відповідних приміщень, обладнання, програм тощо.

Дозвіл має бути виписаний на бланку небанківської установи, підписаний керівником небанківської установи або його заступником і засвідчений відбитком печатки небанківської установи.

Копію дозволу небанківська установа в триденний строк повинна подати територіальному управлінню Національного банку за місцезнаходженням небанківської установи – юридичної особи та за місцезнаходженням філії.

Протягом одного місяця з дня отримання від небанківської установи – юридичної особи територіальним управлінням Національного банку за

місцезнаходженням юридичної особи або філії дозволу на здійснення філією окремих банківських операцій та подання усіх документів, потрібних для його узгодження, територіальне управління Національного банку після розгляду поданих документів приймає відповідне рішення про його погодження.

Філія небанківської установи має право почати здійснення окремих банківських операцій з дати погодження територіальним управлінням Національного банку за місцезнаходженням небанківської установи – юридичної особи або філії дозволу на здійснення окремих банківських операцій, виданого їй небанківською установою – юридичною особою.

Таким чином, встановлений порядок ліцензування банківських операцій в небанківських установах сприятиме забезпеченню більш чіткої та злагодженої роботи всієї фінансово-кредитної системи України.

Міщенко, В.І. Особливості ліцензування банківських операцій у небанківських установах / В.І. Міщенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць.- Суми: УАБС НБУ, 2002.- Т. 5.- С. 83-87.